

BUDA-PESTA

25 Iuliu st. v.

6 Augustu. st. n.

Va eși duminică.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 30.

ANULU XII.

1876.

Pretinlu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl. ; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Principele domnitoriu Carolu si cultur'a nationala.

Politic'a cea mai sanetosa este cultur'a nationala. A desteptá acésta cultura, a o spriginí din tóte puterile si a o innaltia cátu mai susu, — éta care trebuie sè fía tint'a suprema de activitate a fia-carui fíu alu natiunii.

Si déca acést'a se póte dice in genere despre tóte natiunile, cu atátu mai vèrtosu se póte despre a nóstra. Putni la numeru si asiediati intre elemente ostile si puternice, numai cultur'a nationala póte sè ni fía mantuinti'a.

Din caus'a acést'a totu-de-una amu salutatú cu bucuria ori ce miscare pe acestu terenu. Bucur'a nóstra dara acuma trebuie sè fía si mai mare, cáci avemu sè inregistrámu unu actu de cea mai inalta importantia in privinti'a acést'a.

Domnitoriulu Romaniei, principele Carolu, asistandu in anulu acést'a la esamenele unoru scóle nationale din Bucuresci, a pronuniatu trei discursuri, cari tóte documentéza, cá barbatulu care tine adi in mana sceptrulu romanu, nu numai simte si pricepe acestu mare adeveru, dar cá si voiesce a-lu traduce in realitate.

Ide'a fundamentala din acele trei discursuri este necesitatea culturai natiunale si promisiunea d'a lucrá pentru inflorirea acesteia.

La impartirea premiilor pentru elevii

scóloru secundare, Domnitoriulu — intre altele — a pronuniatu urmatóriele cuvinte :

„Sanctuaru alu sciintiei, alu moralei si alu patriotismului, scól'a este pentru fia-care transitiunea din viéti'a de familia in viéti'a publica, in care are sè intre intr'o dí omulu. si unde elu trebuie sè se inarmeze cu invetiatur'a si notiunile dreptului si a binelui, spre a sustiné barbatesce anevoiós'a lupta a vietii si a devení unu membru folositoru alu comunitatii. Dar déca scól'a are de scopu realizarea unei asemenea frumoése missiuni, nu este ea singura numai care o póte indepliní in societatile omenesci; impreuna cu dins'a, inainte de dins'a chiar este famili'a, este caminulu parintescu, care trebuie sè puie in acestu tineru si fragedu ogoru, in inim'a copilului, germele bine-cuventatu alu respectului pentru totu ce este mare si santu : „iubirea Patriei, fric'a de Dumnedieu“ . . .

„Candu unu poporu ajunge la convictiunea la care a ajunsu poporulu romanu, cá nu de la numerulu si intinderea stapanirii sale numai i atèrna puterea, ci de la desvoltarea cumpenita a muncii intelectuale, morale si materiale, de la respandirea instructiunii de la treptele sociale cele mai inalte pana la cele de mai josu, si peste aceste tóte de la incordarea patriotismului seu, atunci se póte dice cá

acestu poporu traesce si cà multi ani inca va traí!

„Astu-felu au judecatu nestramutatu Romanii. Grij'a si sollicitudinea ce ei au avutu in totu-d'a-una de a da culturai loru o *directiune, mai inainte de tóte nationala*, esplica nu numai progresele ce acésta tíera a pututu realisá intr'unu spatiu de timpu relativu fórte scurtu, dar si salvarea si mentinerea esistintiei loru proprie prin tóte greutàtile si restristele vremiloru. Inlocuirea limbei slavonesci prin cea nationala in liturgiile cultului si afacerile oficiale in secolele alu cincispre-diecelea si alu siese-spre-diecelea, infintiarea si stralucirea scóleloru romanesci si renumele ce pana astadi au pastratu la noi institiunile scolare ale lui Mateiu Basarabu si Vasile Lupu, tóte aceste nu sunt ele dovedi de staruinti'a depusa, de stramosi pentru a pastrá prin limba si prin scóla fiinti'a némului romanescu? Acésta staruintia pe care nici dominatiunea regimului fanariotu n'a putut'o stêrpi din inim'a Romaniloru, n'a renascutu inca mai viua si mai puternica cu nemuritorulu nostru Lazaru, alu carui nume destépta unu santu echou in aceste ziduri, atátu de umile atunci candu glasulu seu resuná aci, atátu de mandre astadi, si care se inaltia in fati'a acelui monumentu, care ne amintesce glori'a si viteji'a Romaniloru de la Calugareni?

„Da, domniloru, patriotica si *nationala a fostu in totu-d'a-una directiunea* invetiamentului nostru; ei i-am datoratu stravechii nostri analisti si chronicari de care amintiti astadi, si alu caroru nume trebuie se vieze eternu intre Români, pe Costin. Ureche, Cantimir, Greceanulu, Sincai, Maior; ei i-am datoratu apoi pe Vacaresti, pe Heliadi, pe Balcesti, si pe acei cari ne-au reamintitu prin cântarile lor faptele pline de lauda ale parintilor nostri, pe unu Bolintínu. pe unu Alesandri.

„Totu in acésta cale voru urmá, sunt siguru, de aci inainte guvernele impreuna cu natiunea, fara desbinare, càci nu o data Romanii au probatu cà sunt fii acelei mame, si cà cuvântulu „Patria“ i stringe pe toti impreuna. Guvernulu meu, fiti convinsi, domniloru, nu va neglijá nici unu sacrificiu pentru a face se progreseze invetiamentulu si scólele; si fiti pururea incredintiati de interesulu ce portu acestei mari chestiuni.“

Din sublimulu discursu alu domnitoriului pronunsiatu la impartirea premiiloru pentru elevule scóleloru secundare si primare, scótemu urmátóriele cuvinte, demne de a fi scrise cu

litere de auru in analele culturai nóstre nationale :

„In resolvarea problemei atatu de mare si dificile a instructiunii publice intr'unu Statu, educatiunea femeiloru ocupa locul celu d'antâiu. Centru alu familiei si alu vietii casnice, motoru alu sentimentelorulu celoru mai nobile si generóse, femei'a intr'adeveru a avutu si va avé rolulu celu mai inaltu si mai frumosu in societátile omenesci, si, cá fíica, cá sotia, cá muma, ea are o missiune de indeplinitu pe care Providinti'a i-a indicat'o, dar pentru care o educatiune ingrigita si o instructiune solida trebuie sè o prepare. Acésta este missiunea scóleloru de fete, si de aceea Eu si Guvernulu Meu nu vomu pregetá nici odata a dá cea mai vía si mai seriósa sollicitudine acelorulu scoli.

„Domni'a-vóstra, dómneloru institutóre, aveti o mare si meritória sarcina de implinitu; si fiti sigure, cà prin indeplinirea ei cu consciintia ve veti atrage recunoscinti'a publica.

„Faceti din tinerile fiintie incredintiate cresterii si ingrigirii Dvóstre, aceea ce trebuie sè fia : femei virtuóse, instruite, modeste, cum se cuvine sè fia femei'a, si casnice, inspirate de abnegatiune si devotamentu pentru totu ce sufera, totu ce este nenorocitu; incuragiati in ele acésta nobila dorintia de a se ridicá prin invetiatura! . . . Faceti dintr'insele mai alesu Romance, cari sè nu uite cà in ele trebuie sè se pastreze vía, cà in niste nestinse candelé, flacar'a religiiunii si a patriotismului. Faceti, cá ele sè mérga pe urmele acelorulu laudate femei ale némului romanescu, alu caroru nume istori'a si poesi'a ni le-au tramisu cu iubire si cu respectu, ale unei Roxandra, unei Balasia Dómna; sè se devoteze in totu-de-una pentru totu ce este mare, nobilu si frumosu; si atunci Natiunea Romana se va puté numerá printre natiunile cele mai culte si civilisate!“

Si in fine, la impartirea premiiloru eleviloru scóleloru primare, Domnitoriulu a disu intre altele aceste cuvinte de mare insemnatate :

„Sciti interessulu ce l'am purtatu totu-de-una invetiamentulu poporalu; elu este temeli'a instructiunii, elu dá mai antâiu directiunea studiiloru, si de la dinsulu depinde adesea sórtea ce copilulu si-prepara in diu'a in care va intrá in societate.

„Nu se póte dar veghiá indestulu a supra acestui invetiamentu, sinu este sarcina mai nobila si mai frumósa de câtu aceea a institutorulu primaru. Elu devine pentru copilulu incredintiatu cresterii si invetiaturei sale unu alu

doilea parinte, care i dà o a d'ou'a vie'tia, acea morala si intelectuala.

„Voiu cere in totu-de-una guvernului Meu a nu crutiá n'ici unu sacrificiu pentru scólele primare, pentru prosperarea, pentru inmultirea loru. Unu mare si generosu rege alu Franciei dicea in vremile trecute, cà nu va fi multiu-mitu de càtu candu fia-care supusu alu seu si-va avé fiertur'a pe vétra asigurata; eu voiu díce la r'ondulu Meu, cà in diu'a aceea voiu fi deplinu multiu-mitu, candu fia-care Romanu va scí sè scría si sè citésca, càci atunci traiulu seu moralu si materialu va fi asigurat!“

Astu-felu a vorbitu principele Carolu.

Care Romanu n'ar salutá cu bucuría ase-mene cuvinte sublime? Care n'ar simti o mangaiere si incuragiare, audíndu pe capulu tierii romane enunciandu niste idei atátu de salutare pentru esistinti'a si prosperarea nóstra?

Ori cine s'ar pune in sirulu luptatoriloru pentru cultur'a nationala, hotarirea sa ar fi intimpinata cu aplause de catra toti Romanii. Cu atátu mai mare trebuie sè fía dara placerea unei animi romane, candu vede in fruntea miscamintelor de cultura nationala pe insu-si Domnitoriulu.

In ce gradu principele Carolu va puté realisá aceste frumóse aspiratiuni si promisiuni, in acel'a-si va binemeritá de catra istori'a natiunii romane.

P o e s í i.

I.

Ochi, cá nóptea cea adanca,
Pentru ce v'am intelnit,
Pentru ce asiá de tainicu,
Asiá dulce mi-ati zimbitu?

Nu sciti voi, cà sórtea-mi cruda
Serisu-a cu man'a-i de focu,
Sè traiescu fara sperantia
Si sè moru fara norocu?! . . .

II.

Cátu te-am iubit u n'ó póte spune
Nimicu, nimicu p'acestu pamentu:
Pentru unu amoru asiá de mare
Nu are limb'a vr'unu cuventu.

De mi-ai fi dísu in nóptea négra:
„E di, si nóptea s'a sfirsitu,“
Asiu fi crediutu, si pentru mine
Unu sóre dulce-ar fi dimbitu.

De mi-ai fi dísu: „Vino cu mine,
„Me ducu la mórte in nevoi!“

Far' a 'ntrebá, mergeam cu tine
Si-am fi muritu totu amendoi.

Cum s'au sfirsitu aceste tóte,
Eu nu potu spune, nu potu scí;
Dar' sciu, cà am iubit u odata,
Si cà 'n eternu n'oiu mai iubi!

III.

Si ur'a cea amara,
Si dulcele amoru,
Au disparutu din peptu-mi
Incetu, incetisioru.

Si 'n loculu loru e pacea,
Ce nu s'ó mai sfirsi . . .
Unu doru de-a remasu inca,
E dorulu de-a muri!

Matilda Cugler.

R e n e g a t u l u.

Novela din suferintiele Romanului.

(Urmare.)

Bucuri'a tuturoru erá nespusa, si-acum junele baronu Pist'a era si-putea stringe cu iubire la sinulu seu pe adorat'a sa Etelec'a, ér junele Székelyfy Dénes era putea acum sè se incante de frumseti'a rapitória a iubitei sale Emili'a.

Dupa unu intervalu atátu de îndelungatu, aceste parechi atátu de fericite se revadiura acum, si fericirea acestei revederi erá cu atátu mai mare, cà acum aveau sè fía totu la olalta . . .

Dar . . . déca Macsimu in nóptea aceea periculósa nu ar fi mantuitu vie'ti'a lui Pista si Emilia, aceste parechi amoróse in veci nu s'aru mai fi revedíutu, si fericirea loru atunci ar fi fostu ingropata pentru totu-de-un'a in „gur'a ursului“.

Macsimu a fostu dara si mantuitoriulu fericirii juniloru Székelyfy Dénes si Etelec'a.

Acesti'a aflara acést'a, si ei lu-si imbrati-siara pe Macsimu cu multiamirea si cordialitatea cea mai sincera.

In dupa-amédi'a acestei díle vedemu pe ambele aceste familie pe balconulu castelului, unde si Macsimu erá de facia, si unde dinsulu, fara cá in amorulu seu orbu si in fantasat'a sa fericire amagitória, sè fi observatu pana acum cáta ura si dispretiu nutriau càtra dinsulu chiar si Pista si Emilia, ci din contra, incungiuratu elu acum de atáta simpathia si recunoscintia din partea familiei Székelyfy, — se simtiea póte mai fericitu decâtu ori-sicandu! . . .

Si pe candu pôte erá dinsulu chiar la culmea acestei fericiri órbe si intipuite a sa, — chiar pe atunci trebui, cá sórtea lui fatala sè aduca ací sub balconulu castelului pe Nechiforu cu mama-sa An'a, cari, precum scimu, lu-cautara chiar pe dinsulu, in care si-asiediara ultim'a dar sigura speranti'a, cá sè li alerge intr'ajutoriu in desperarea cutremuratória in care au ajunsu.

— Cine-e femeí'a acést'a? — intrebà atunci junele Dénes pe Pista, cari ambii se aflau discuru intr'unu coltiu alu balconului.

— Nici nu ai crede! . . . E mam'a lui Macsimu!

— Nu dice!

— Asculta numai, — díse Pista candu desperat'a Ana si-redicà vocea sa imploratória catra Macsimu. — Audi-o? . . . Lu-numesce in sa-si fiulu ei pe nume! . . .

— Asié-e! — se convinse Dénes. — Inse . . . ceriule! . . . Ce vedu? . . . Elu nici nu se uita la dins'a! . . . Nu aude elu óre bine? . . . Séu dóra nu o mai cunósce? . . .

— Ba pré bine o aude pré bine o cunósce. Inse lui i rusine acum de ea. Lui i rusine cà mama-sa e atátu de serantóca si misera. Uita-te numai, cum inrosiesce elu! . . .

— Pfui, — díse Dénes, — asta-e o mersiavía scandalósa de la dinsulu. Din contra, elu ar trebui sè fia falosu si mandru, cà nutritu de laptele ei a fostu in stare sè ajunga unde-e acum! . . .

— Da, e scandalosu. Dar asculta numai! . . . Elu se lapeda de mama-sa . . . dice cà nu o cunósce . . . si o numesce nebuna! . . .

— Pfui miserabilulu de elu! — murmurà Dénes. — Acesta-e unu monstru infernalu! . . . Acest'a nu merita decátu numai dispretiulu nostru!

— Asié-e, amice, — díse Pista, — asié e. Eu inca lu-dispretiuiescu din totu sufletulu, de si mi-a salvatu elu viéti'a mea. Dar de unu miserabilu cá acest'a chiar si fiintiele infernale ar trebui sè se lapede! . . .

— Ah, uita-te numai, — lu-intrepu Dénes tresarindu — elu nu protestéza vedindu cà o léga sbirii pe mama-sa desperata! Elu suferé cá sbirii sè o sugrume! . . . Si nu se infiora de blastemele mamei sale pe care sbirii o tóraia dupa ei ca lesinata! . . .

— Da, e infioratoriu! — observà Pista. — Inse se afli tu ceva si mai infioratoriu! . . .

— Cum, mai infioratoriu decátu acest'a?

— Da. Uita-te numai catra acelu dealu, — díse Pista aretandu catra „dealulu furci-

loru“, — unde se vedu acele patru spandiu-ratórie! . . .

— Ce-e cu acele?

— Pe acele se voru spandiu-rá la nópte fratele si binefacatorii lul Macsimu! . . .

— Cum? Fratele si binefacatorii lui? . . . Dar ce au comisu acestia? . . .

— Acestia ni sunt acei inimizici periculosi, cari erau sè ne nimicésca la „gur'a ursului“.

— Fratele si binefacatorii lui Macsimu?

— Da, da. Macsimu din man'a acestora ne-a scapatu.

— Si cum ati descoperitu voi acést'a?

— Abiá vei crede-o. Éra acestu miserabilu de omu a tradatu si pe acestia. Elu i-au vendutu!

— Possibilu? — díse Dénes inuimitu. — Elu sè si-venda pe fratele si bine-facatorii sei? . . .

— E chiar asié. Intréba numai pe Emilia. A dinsei e meritulu celu mai mare a descoperirii.

— Cum asié?

— D'apoi tu de locu nu ai observatu inca, cà dinsulu e inamoratu cá unu nebunu chiar de adorat'a ta?

— De Emilia?

— Da, da. Uita-te numai la elu, cu ce ochi imbetati sè uita la ea! . . . Si nu ai observatu inca, cum tremura si se topesce seraculu de elu in jalusi'a sa, de câte-ori esti tu langa dins'a? . . .

— Acum? . . . Acestu miserabilu e dara rivalulu meu?

— Ei, ei, — díse Pista suridiendu, — tu dóra te si sparí? Nu te teme, nu vei avé trebuintia sè duelezi cu elu. I vomu pune numai pucintelu usturoiu sub nasu, si i vomu deschide bietului de elu ochii, incátu se va tredi numai cu lacrimile sale amagitórie . . .

Ací Pista se intrerupse, càci in momentulu acesta se apropià de dinsi Emilia.

— De ce te intrerumpi? — apostrofà copil'a acést'a gratiósa pe frate-seu. — Séu dóra aveti la olalta secrete? . . .

— Da si ba, — respunse Pista.

— Apoi asié dara ér me indepartu.

— Nu, stài numai! — i díse Pista. — Si ai venitu inca chiar bine. Trebuie sè ni desnodi unu nodu gordianu, pe care chiar tu l'ai incalcitu!

— Bine, vi-lu desnodu, numai sè-mi dati spad'a lui Alesandru!

— Oho! Fara spada. Va fi destulu si unu usturoiu din bucatari'a animei tale.

— Usturoiu? . . . Ce gluma e acésta? — întrebà Emilia.

— Unu usturoiu de aceia, pe care sè-lu puni nenisiorului Macsimu la nasu, cá sè se trezésca din beti'a in care l'ai aruncatu.

— Hahaha! — rise Emilia cu placere.

— Oh, — continuà apoi dins'a, — acést'a va fi o petrecere minunata! Dar adi sè-i dàmu inca pace. Destulu de tare l'a usturatu si catranitu pe bietulu de elu aparinti'a neplacuta a mamei sale. Mane inse lu-vomu chiamá si pe elu la Clusiu . . .

— Si, — o intrerupse Pista ridiendu cu hohotu si placere, — lu-vomu invitá la ospetiulu teu!

— Chiar asié, — rise si Emilia, — si mai bunu usturoiu decâtu acest'a nici in Paris nu se vinde!

Sermanulu Macsimu!

Déca ar fi auditu dinsulu acum cuvintele aceste, i-ar fi sunatu mai infioratórie decâtu unu decretu de mórte . . .

Dupa cina, sér'a tardiu, lu-aflàmú pe Macsimu singuru in dormitoriulu seu.

Acestu dormitoriu inse nu mai erá acum acelu dormitoriu elegantu, in care lu-vediu-ramu noi odata, candu erá dinsulu ranitu si sangerandu, si candu i se imparea lui acelu dormitoriu cá si o cela feerica.

In acelu dormitoriu de óspeti alu lui Pista se aflá acum junele Dénes, fidantiatulu Emiliei.

Intr'unu altu dormitoriu se aflá acum Macsimu. Destulu de elegantu erá si acest'a.

Dar schimbulu . . . acestu schimbu fatalu . . . acest'a i erá lui Macsimu greu la sufletu.

Órele noptii treceau rapede un'a dupa alt'a, dar dinsulu inca totusi nu dormiá.

Si-acum se mai preamblá inca dinsulu in susu si in giosu in dormitoriulu acest'a improvisatu intr'o odaia laterala.

Si cugete neliniscitórie unulu dupa altulu lu-cuprindeau pe dinsulu. Fruntea lui i erá asudata. Faci'a cá si innorata ér ochii tulburati.

Numai suspinele lui dese conturbau tace-re adanca ce dominá in giurulu lui.

Si intr'unu timpu lu-vedemu apoi, cá si obositu de preambleria sa, asiediandu-se pe

unu fotelu, radiemandu-si cu durere fruntea pe man'a sa.

La scen'a de adi dupa-média-di cu mama-sa, la acést'a cugetá dinsulu. Si sudori si suspine grele i storceau aceste cugete.

Dar usioru si-ar fi stersu elu sudorile aceste, si usioru ar fi innadusitu suspinele aceste. Anim'a dinsului dóra de multu nu mai batea pentru mama-sa, si nu puteau dara avé aceste suspine decâtu numai resunetulu trecatoriu si slabu alu unui clopotu spartu.

Inse sudori mai reci, si suspine cu multu mai dureróse decâtu aceste lu-mai cutremurau pe elu.

De la scen'a cu mama-sa incóce, si elu, acestu fericitu surdu si orbitu, inca observà o purtare rece ma chiar respingatória . . .

Fatala observare!

Mai fatala inse decâtu si acést'a erá aceea observare, ce a mai facutu-o. cá relatiunile intime si de iubire câtu sunt de mari între adorat'a sa Emilia si junele Székelyfy Dénes.

De si Emilia i-a spusu lui, cá Dénes e o ruda aprópe a sa, pe care de multu nu l'a vediutu, si pe care lu-iubesce fórte tare . . . inse . . .

— Óre intr'adeveru ruda sè-i fia . . . órcu nu a mintitu dins'a? — se întrebà acum dinsulu cutremuratu.

— Oh nu, — si-dicea apoi, — nu, aceea nu se póte, cá dinsa sè fi mintitu! . . . O blasphemata ar fi dins'a atunci . . . unu demonu infernalu . . . déca prin o asemenea minciuna infama ar voi sè me restórne intr'o amagire . . .

Ací Macsimu se intrerupse d'odata, căci in momentul acést'a se rupse unu picioru de la fotelulu pe care siedea, si dinsulu, dimpreuna cu fotelulu se resturnà la pamentu.

Fatala resturnare! . . .

Cu anima tremuranda si cu ochi inmarmuriti privi apoi dinsulu lungu la fotelulu ruptu, care chiar atunci trebuì sè se restórne cu dinsulu, candu cugetá la resturnarea fericirii sale . . .

Nu e óre vre-unu presemnu tainicu si fatalu acest'a? . . .

Infricosiatu i erá acestu cugetu.

Dar . . . presemnele sunt numai niste superstitiuni desierte . . .

— Ah, ce-su eu neunu! . . . Ce sè credu eu in superstitiuni! — se mangaiá insu-si.

In momentul acést'a audi apoi orologiulu de pe parete sunandu dóue-spre-diece óre.

Erá dara chiar mediulu noptii, si erá

dara timpulu supremu, cá si dinsulu sè se culce.

Dar nici culcatu in patu nu voiá sè-i vina somnulu. Si-ací lu-urmariau cugete totu atâtu de cutremuratórie.

Óre si mane se voru purtá cu elu atâtu de rece si respingatoriu? . . .

Óre si mane adorat'a sa Emilia numai cu rud'a sa Dénes va avé placere de a-si petrece atâtu de cordialu ca doi amorosi? . . .

Óre? . . .

— Ah, — si-dicea Macsimu, — lumina, lumina trebue sè-mi se faca mane! . . .

— Dar! . . . continuà dinsulu cutremuratu, — dar déca lumin'a acést'a va fi pentru mine cá lumin'a fulgerului treznitoriu si grozava cá durduitulu ce urméza dupa acelu fulgeru . . .

Ací Macsimu se intrerupse tresarindu plinu de infiorare . . .

Si grozavu resunà bubuitur'a acést'a in tacerea nocturna ce dominá in giurulu lui.

Macsimu privi infioratu, cà patulu in care erá culcatu se rupse cu sine, si caderea lui a datu acestu bubuitu infricosiatu . . .

Fatala rumpere si bubuitura! . . .

Óre si acést'a sè fia vre-unu presemnu alu fatalitáti sale? . . .

Óre acum, candu cercá elu lumina, candu se temea apoi, cà lumin'a acést'a ar puté sè fia pentru dinsulu cá si unu tresnetu nimicitoriu, si candu chiar in minutulu acel'a se trediesce elu cu unu bubuitu cá d'unu tresnetu cadiendu cu patulu ruptu la pamentu, óre sè mai dubiteze elu acum, cà tóte aceste sunt intr'adeveru unu presemnu fatalu alu seu? . . .

Chiar si perii din capulu lui Macsimu i se redicara de gróz'a acestoru cugete.

Si totu in timpulu acest'a unu murmuru de vaiete inadusite si sfasietórie petrunsera la urechi'a lui Macsimu.

Aceste vaiete viniau de catra curtea castelului.

Macsimu se scolà de josu, unde erá cadiutu cu patulu ruptu, si alergà rapede la ferésta.

— Ah! típà elu ací ingrozitu, si lovitu cá de unu fulgeru, cadiù indereptu cá si lesínatu la pamentu.

Ca si candu iadulu cu tóte spaimete sale ar fi voitu in nóptea acést'a sè-lu incungiuire pe Macsimu.

In curtea castelului diari dinsulu pe frate-seu Petru, pe maciucasiulu Vasilia, pe pop'a Simu si pe pastoriulu Nicolae, pe cari sbirii

baronului Pusztafy chiar i tēraiau la loculu furciloru de perdiare.

.

In diu'a urmatória abié catra amédia-di esí Macsimu din chili'a sa.

Suprinsu de totu, diari elu mai antâiu trei trasuri in curtea castelului, pregatite de drumu.

— Ce e cu trasurile aceste? — intrebà dinsulu pe unu servitoriu.

— D'apoi caletorimu cu ele, — response acest'a.

— Cine caletoresce? . . .

— Cine? . . . D'apoi cà domnisorulu o scie pré bine cà cine caletoresce! — dise servitoriulu, fara ca sè respunda directu la intrebare.

— Te intrebú, — dise apoi Macsimu de totu seriosu, — cà cine caletoresce, fiindu cà eu nu sciu!

— D'apoi Mariile Loru cu totii, — response acum servitoriulu privindulu cu uimire.

Macsimu tresari la respunsulu acesta.

— Cum? — murmurà elu in sine devenindu-i faci'a din ce in ce mai palida. — Ei caletorescu cu totii, si eu sè nu sciu inca nimicu! . . .

— Si unde caletorescu? — se adresà apoi ér catra servitoriu.

— D'apoi dieu domnisorulu sè nu scie inca chiar nimicu! — observà si-acum uimitulu servitoru, in locu de a responde.

— Nu, eu nu sciu, — lu-asigurà Macsimu, inse acum i se inrosi faci'a, si suspinà adancu, càci visibilu i erá rusine de servitoriu, inaintea caruia se simtiea amaru compromisul nesciindu elu acest'a.

— D'apoi, — i impartesi apoi servitoriulu, — caletorimu la Clusiu.

— La Clusiu? . . .

— Da, si inca indata dupa prandiú.

Macsimu statea ca inmarmuritu.

— D'apoi, — audimu dupa aceea pe servitoriu intrebandu pe Macsimu, domnisorulu dóra nici aceea nu va scí, cà de ce caletorescu Mariile Loru la Clusiu?

— Nu, eu nu sciu.

— Ah, asta nu se póte, acum vedu cà domnisorulu numai glumesce cu mine! . . .

— Nu sciu, candu ti-dicu!

(Va urmá.)

Mihaiu Cirlea.

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

— Dar eu ti-asii propune unu mijlocu prin care ai puté scapá de aceste neplaceri.

— Unu G'schäft mai bunu?

— Da.

— Ce?

— Vinde-mi mie politiele acele. Eu ti-le voiú platí îndata. Asiá apoi vei scapá de tóte neplacerile.

— Gott über die Welt! Ast'a nu-i rea propunere. O primescu.

— E bine, sè le vedu dara!

— N'ai pentru ce a le vedé inca. Mai astépta putintelu, càci acuma inca nu sunt de vendiare.

— Dar tocmai acuma disesi, cà primesci propunerea mea sè mi le vindí!

— Da, ti-le vendu, inse nu acuma.

— Ci candu?

— Mai tardíu.

— Si pentru ce nu acuma?

— Pentru cà mi-am datu cuventulu de onóre lui Zimbrai, cà nu le voiú vinde pana la terminu.

La cuventulu „onóre“ Aureliu aruncá o cautatura ironica spre Lewy, si apoi dise:

— Dar eu ti-dau mai multu pentru ele.

— Si Zimbrai trebue sè-mi deie alte politie despre sume mai mari, de cumva nu va fi in stare a platí aceste.

— Acest'a e dara motivulu de onóre alu dtale, pentru care nu voiesci sè-mi vindí acuma politiele! Dta adeca sperí a câstigá mai multu, càci vrei a mi le vinde atunce mai scumpu!

— G'schäftulu e G'schäft, domnule.

— Dar te insieli, càci eu nici atunce nu-ti voiú dá mai multu decátu acuma.

— Nu crede, domnule! Eu sum siguru, de contrariu. Dta vei platí bucurosu mai multu.

— De unde scii ast'a cu atât'a positivitate?

— De acolo, cà cunoscú planulu dtale. Scíu ce intentiune ai cu aceste politie. Nu este acest'a casulu primu, care mi-se intempla in viétia. Am pracsá in privinti'a ast'a. Scíu ce va sè dica aceea, candu inimiculu de mórte alu detorasiulu meu vine sè cumpere politiele acestuia.

— Ce?

— Aceea, cà inimiculu acest'a vré sè nimicésca de totu pe datorasiulu meu. Éta si intentiunea dtale.

— De asta-data te-ai insielatu. Ori câtu de mare dusmanu sè fiu lui Zimbrai, totusi n'asiu riscá atâtia bani pentru elu.

— Pentru ce nu, domnule, déca prin ast'a poti sè potolesci unu simtiementu ascunsu alu animei, déca lu-vei puté nimici? Resbunarea este atâtu de dulce, încátu aceea nici odata nu e scumpa.

Aureliu se uitá la jidanulu siretu, care inca de acuma incepe a-i recomandá marf'a din vítoriu, aprindíndu-i in anima schinteí'a resbunării.

Apoi i respunse:

— Dar eu nu pentru mine voiescu sè cumperu acele politie, ci cá advocatu sum imputernicitu de altulu.

— Scíu, scíu! Dta vei pune pe cinc-va sè figureze in loculu dtale, cà lumea sè nu gándésca de felu, cà

si-aice resbunarea jóca rolulu de frunte! Scíu, scíu! Avutu-am si casuri de aceste.

— Dta cunosci câte blastematii sunt in lume.

— Am avutu de a face cu multi ómeni.

— Dar eu mine totu te insieli.

— Apoi bine. Dar dta totusi vei cumperá la timpulu seu politiele lui Zimbrai si mai scumpu decátu acuma.

— Nu credu.

— Fíi bunu, si vorbesce cu celu-ce te-a impu-ternicitu. Acel'a de siguru are unu interessu mare sè le cumpere. Intielege-te cu elu!

Si dupa aceste vorbe jidovulu surise cu ironía, cà celu ce cunósce totu planulu contrarului seu si nu-mai si-bate jocu de elu.

Erá multa impertinentia in acésta privire.

Aureliu, tulburatu de totu in internulu seu prin portarea jidovului, sè facú totusi, cà nu pricepe alusiunea lui, deci i dise:

— E bine, voiú vedé. Am sè vorbescu cu clientulu meu, si la timpulu seu ti-oiu spune rezultatulu. Sè víi apoi la mine.

— Voiú luá libertate a me infatisiá, — respunse jidovulu cu umilintia, petrecéndu pana la usia pe Aureliu.

Dupa acésta convorbire trecura dóue septemani. Urmá serbarea dilei de bucuría la Albineseu, de unde — precum diseramú — Aureliu se rentórse a casa plinu de fericire, si nici nu esi in diu'a aceea.

In acésta séra se tînú la vice-comitele memorabilulu balu, la care si noi luaramu parte si furemu martori la convorbirea lui Pista cu jidovulu.

In deminétia urmatória Aureliu abiá se scolá candu Lewy Rosenstein se infatisiá la dinsulu.

— Buna deminétia! — dise jidovulu cu fatia stralucinda de bucuría si frecandu-si manile, cà negociatoriulu candu vré sè faca vr'o tréba buna.

— Multiam dumitale, Lewy. Dar ce e nou?

— Am vinitu sè ne intielegemu in afacerea nóstra de politie ale lui Zimbrai.

— Asiá! Am si uitatu!

— Vorbitu-ai cu clientulu dtale?

— Vorbitu.

— Si ce ti-a disu?

— Cà nu mai voiesce sè cumpere nici o politia de a lui Zimbrai.

Lewy se spariá. De-una-di elu le-ar fi pututu vinde tóte cu pretiu bunu; si éta acuma a perdutu pe cumperatoriulu celu bunu! Mare perdere.

— Nu, nu! — repeti Aureliu. Vedi asiá patiesce acel'a care nu se indestulesce cu putinu. Perde si ce are. Acuma afla-ti cumperatoru, déca poti!

Grabimú a deslucí pe cetitori, cà Aureliu si acuma avea intentiunea sè cumpere politiele lui Pista, inse vediendu, cà jidovulu voiesce sè-lu jefuiésca, grabi si elu a-lu pacali, fatiarindu cà nu-i mai trebu-escu politiele, cà astu-felu sè le póta cumperá mai lesne.

Si apucatur'a lui reesi bine. Lewy in adeveru se spariá, cà si-a perdutu cumperatoriulu. Acuma erá gata sè se invoiesca bucurosu a le vinde si mai lesne.

Dar si dinsulu erá siretu. Se prefacú, cà nu-i pare nici decátu reu, si incepú a conversá cu nepasare:

— Asiá dara nu vomu face téggu la olalta.

— Nu.

— Mi-pare fôrte reu.
 — Si mie.
 — N'am dara ce mai stá aice. Me recomandú.
 — Dar én stai nitielu! Nu trece asiá iute, cá tiganulu prin rain! Mai siedi la mine!

— Va sè dica, elu totusi are de gându sè cumpere politiele, — si-dise Lewy cu bucuría.

Apoi adause cu voce nalta:

— Multiamu. Dar nu potú siedé multu, càci am unu lucru fôrte urgentu.

Si dupa aceste vorbe elu ocupà locu pe unu scaunu.

— Precum ti-am spusú, — incepù Aureliu, — clientulu meu a renunçiatu d'a cumperá acele politie. Inse dóra ti-voiu puté gasi altulu. Spre acestu scopu inse trebue sè scíu, cà eu câtu le vindí?

— Acuma le dau mai scumpu, càci de atunce am mai datu bani vice-comitelui, deci ele suna despre sume mai mari.

— Despre ce sume?

Si dreptu respunsu, Lewy si-scóse portfoiulu si puse pe mésa cincí politie.

Aureliu le luà in mana, si le examinà pe rôndu.

— Dar aceste nu sunt politiele despre cari am vorbitu, — dise elu cu mirare.

— Nu, càci acele tóte s'au prolongitu.

— In locu de dóue mii de fl. ai storsu de la elu o politia despre 10,000 fl.; in locu de 1000 fl. una de 4000 fl., si in locu de cele trei de câte 500 fl., ai capetatu altele de câte 2000 fl.

— Asiá e!

— Grozavu!

— Nici decátu, domnule, ci unu lucru de tóte dílele.

— Mare usurariu te-am crediutu, inse atát'a totusi n'asiu fi presupusu despre dta.

— Dar trebue sè scíi, cà eu i-am mai imprumutatu niste bani. Apoi banii acestia nu sunt ai mei. Si eu trebue sè platescu percente mari unde mi s'au datu. Prin urmare nu e mirare, déca si eu sum silitu a cere percente mari. Dar in sfirsitu, eu nu silescu pe nimene sè ia bani de la mine; déca inse ia, plátésca!

— In privinti'a acést'a ai dreptu. Eu inca afu fôrte naturalu, cá acolo, unde banii dtale sunt periclitati, sè-ti ceri percente mai mari. Totusi, in casulu acést'a ai mersu pré departe.

— Numai la aparintia, inse déca vei gândi la câte neplaceri si insulte sum espusu, si dta vei recunosce, cà nu-su asiá mare usurariu, cum me cârtesce lumea.

— Cum sè ffi?! Dta nu iei decátu numai patru sute de percente! Nimica totu! Dar sè vedi, prin acésta scoti o suma, pentru care nu potú sè-ti gasescu nici unu cumperatoriu. Celu mai bogatu omu, carele ar riscá spre acestu scopu, incátu lu-cunoscu, nu ti-ar dá mai multu decátu o mia de florini pentru tóte politiele.

— O mia de fl. pentru dóue-dieci de mii? Dar ast'a e o batjocura!

— Nici decátu. Atát'a potú sè-ti oferu siguru in numele aceluí domnu, mai multu nu.

— Dar e pré putinu! De risu!

— E bine, cu câtu le vindí dara?

— Apoi sè vorbimu darú seriosu! Politiele a-

ceste tóte la olalta suna despre dóue-dieci de mii. Dtale inse ti-le dau cu diece mii.

— N'an atátia bani.

— Cátu mi-dai dara?

— Sè nu sporimu la vorbe multe, éta ti-promitu dóue mii de florini.

— Sè me bata Dumnedieu, domnule, déca potú sè ti-le dau cu atát'a. Dar ti-mai lasu ceva. Cumperale cu optu mii.

— Nu potú.

— Cu siepte mii!

— E pré multu.

— Cátu mi-dai dara?

— Dóue mii si cincí sute.

— Dta nu voiesci pagub'a mea. Si eu asiu avé paguba mare, déca ti-le-asiu dá cu atát'a. Dà-mi cincí mii!

— Nici unu cruceriu mai multu.

— Nici patru mii?

— Nici.

— Dà-mi dara trei mii.

— Nu-mi pasa. Numai sè gatámu iute, càci si eu am unu lucru grabnicu. Éta banii.

Si Aureliu scóse banii. I predete jidovului. Si inchise politiele in piulu mesei sale.

Fati'a lui Lewy straluciá de bucuría. Elu numerà banii bine si apoi i puse in portfoiu.

— Numai dtale ti-le-am datu asiá lesne, — dise elu, — altuia nu le-asiu fi datu nici cu pretiulu duplu.

— Scíu, scíu, — respunse Aureliu suridiendu.

— Dar acuma trebue sè me ducu, càci si pan' acuma am siediutu pré multu. Me recomandú.

— Norocu!

Si cu aceste Lewy si-luà peleri'a si se departà iute si totu suridiendu.

Aureliu asemene suridea.

Ambii erau fôrte indestuliti.

Fía-care gândea, cà a facutu o tréba buna.

Aureliu cugetá, cà a cumperatu fôrte lesne politiele. Dóue-dieci de mii numai cu trei mii!

Éra Lewy se bucurá, cà si-a pututu vinde asiá bine politiele. Acele l'au constatu pe elu numai o mia si cincí sute, si éta le-a vendutu cu trei mii. Va sè dica, o suta de percente! Totu mai bine decátu nimica. Apoi a scapatu de multe neplaceri.

Aureliu erá de parerea, cà a pacalitu pe jidovulu, carele asiá lesne i-a vendutu arm'a cea mai puternica; éra jidovulu erá convinsu, cà elu s'a facutu scapatu de o marfa fara de nici unu pretiu, càci tocmai in diu'a precedenta arendasiulu mosiei lui Zimbrai a datu cererea la tribunalu, cá mosi'a sè se scria pe numele lui.

Inse chiar sè fi si sciutu Aureliu acést'a, totusi s'ar fi bucuratu de tégulu facutu. Ma de cumva jidovulu i spunea, cà Pista nu mai are mosi'a aceea nici nominalu, elu se bucurá si mai tare, càci astu-felu putea fi si mai siguru de realizerea scopului seu.

De cumva Aureliu sciea, cà Pista are parole de ajunsu si va fi in stare sè plátésca sum'a din politie, dinsulu nu le cumperá, càci astu-felu dorinti'a lui de resbunare nici decátu nu se efeptuía.

Dorinti'a lui de resbunare i sioptea, cà trebue sè umilésca pe Pista; sè-lu rusineze de totu, sè atérne numai de grati'a lui, cá astu-felu sè-si ia respata meritata pentru faptele sale anti-nationale.

Va sè dica, trebuia cá Pista sè n'aiba nici unu cruceriu, sè nu fía in stare a plati politiele aceste.

Si Aureliu erá siguru de ast'a. Elu cunoscea bine conditiunile materiale in cari traia Pista. De aceea, crediendu cá are in mana tóte firile intrigei, se bucurá inca de acuma de triumfulu seu in viitoriu.

VI.

Schimbare la fatia.

Nu peste multu se ntemplara lucruri mari in comitatu. Guvernulu tierii se schimbá si prin urmare unii dintre comitii supremi fure distituiti. Intre acestia fu insiratu si contele Szunyogváry, comitele supremu alu comitatului unde se afla teatrulu evenimenteloró nóstre.

In loculu lui fu numitu altulu, unu omu mai liberalu, de si nu conte — dar omu stimatu de toti, unu prietenu din copilaria alu lui Albinescu.

Acésta impregiurare inspaimantá pe toti dusmanii lui, crediendu cá dinsulu prin inriurirea sa va resbuná portarea lui.

Mai tare se spariara inse aceia, cari in procesulu intentatu in contra lui facura fostulu comite supremu si procurorului regescu impartesiri false.

Cimbrudanu, Bumbescu si ceialalti nu mai puteau de frica, cu atátu mai vértosu, cá pentru portarea loru anti-romana sub fostulu comite supremu li s'a trecut cu vederea unele abateri de lege si câte-va crime.

Nu le vomu insirá, cáci fapte de aceste pré sunt cunoscute in tóte partile si se petrecu in tóte dilele *pam si'n timpulu presinte.*

Si fric'a loru erá mare, pentru cá noulu comite supremu — Selindy Gábor — de catra toti fu cunoscutu cá unu omu iubitoru de dreptate care nu suferé cá nemoral'a sè se incuibe nici din consideratiuni politice.

Cea mai adanca nelinisce a loru inse fu inspirata prin acea scire sioptita de toti, cá Pompilescu voiesce sè intenteze unu processu in contra loru pentru delatiune falsa.

Acésta puse pe toti intr'unu cornu de capra, cáci toti erau convinsi, cá in casulu déca Pompilescu va realisá vointi'a sa, ei voru fi pedepsiti aspru, cáci delatiunea loru in adeveru a fostu falsa.

Acuma dara dinsi se aflau in perplesitatea cea mai mare. Pericolulu erá in usia. Acest'a trebuia delaturatu cu ori ce pretiu. Ei dara trebuiau sè-si cástige grati'a lui Aureliu.

Inse cum? A merge la elu si a-i cere iertare, séu a-lu rugá sè nu incépa processulu, nu-i lasá anim'a. De atát'a umilire totusi se sfiéu, li erá rusine.

Apoi prin procedur'a acést'a se riscá multu, fara cá sè se fi pututu sperá dinainte unu resultatu bunu.

Trebuia dara sè se aléga alta cele.

Ómeni cari nici odata n'au umblatu pe calea cea drépta, ei indata si descoperira calea care va puté sè-i conduca la scopulu loru.

Dar sè nu gánditi, cá acésta descoperire fu dóra resultatulu unei consvatuiri ai loru! Nu! Ei nu se consultara de felu. Nici nu aveau datin'a acést'a. De si fia-care se temea grozavu, totusi nici unulu nu impartesiá celuialaltu vederile sale, cá nu cumva acela sè se folosésca de ele mai de graba. Nu graiau nimica. Fia-care inse erá decisu sè faca totu ce va fi cu putin-

tia in folosulu seu. Fia-care se ingrigiá numai de sine si voiá sè pacalésca pe ceialalti.

Inse nici unulu nu pacali pe ceialalti. Ceea ce fia-care credea, cá numai dinsulu o face, toti o indepliniau. Toti au mersu la Pompilescu, folosindu-se de feliurite pretecste, si se ncercara a-lu imbandi fatia de ei.

Parintele protopopu Plopescu-Nyárfay, cá diplomatu mare ce erá, si cu acésta ocaziune intrecú pe toti. Dinsulu, sciindu cu cine are de a face, numai decátu prevediú, cá aceia toti au de gándu sè mérga la Pompilescu sè-i cersiésca grati'a.

Inse dinsulu nu voiá acést'a. Se temea, cá déca óre-care va merge mai de graba decátu elu, acel'a lu-va compromite, i va periclitá obtinerea postulu de consiliariu ministerialu, séu in casulu celu mai bunu si-va cástigá favorulu lui Pompilescu, carele acuma incepú sè devina omu cu inriurire.

Si dinsulu nici decátu nu voiá acést'a. Lumea blastemata dicea, cá santi'a sa erá unu omu fórte invidiosu, carele nu suferiá de felu, cá cine-va sè aiba ceva mai multu decátu elu. Dar ast'a erá o calumniá grosolana. Santi'a, cá unu preotu, nici decátu nu erá invidiosu. Din contra. Elu doriá cá toti ómenii sè fia egali, sè aiba asemene bunetáti, nici unulu sè nu poséda mai multu decátu celalaltu. Si fiindu cá persón'a prima este „eu,“ dinsulu incepea de la sine si nici decátu nu-i placea cá cine-va sè se póta bucurá de favoruri mai multe decátu dinsulu.

Éta dara adeverat'a cauza, pentru care elu nu suferiá cá cine-va sè-lu intréca! Nu invidi'a lu-indemná, ci spiritulu egalitáti. Unu principiu santu alu democratiei.

Si totusi lumea cum lu-cártea! . . .

E bine, parintele Plopescu-Nyárfay sciindu pré bine, cá Cimbrudanu si consotii de siguru voru merge la Pompilescu, grabi a vorbí in o séra cu toti deosebitu, si svatú si rugá pe fia-care cá nici decátu sè nu mérga, cáci astu-felu numai si-aru periclitá viitorulu.

Cá unu „oratoru escelinte“ dinsulu reesi a convinge pe toti cu argumente fórte puternice, cá va fi mai bine a nu face nici unu pasiu. Si astu-felu toti remasera a casa.

In deminéti'a urmatória apoi cine se infatisiá la Aureliu? Parintele protopopu Plopescu-Nyárfay. Elu adeca a imbetatu cu apa rece pe toti sotii lui, si dupa ce se convinse, cá nici unulu nu va merge la Pompilescu, grabi a merge elu, spre a-si cástigá pentru sine favorulu pe care nu voiá sè-lu aiba mai antáiu fratii sei de cruce.

Principiulu seu democraticu de egalitate, care nu-i permitea cá altii sè aiba mai multu decátu elu, lu-lasá cá elu sè se póta bucurá de unele favoruri, de cari altulu nu avea.

Va sè dica erá unu diplomatu cum se cade!

Aureliu lu-primi afabilu si conversara despre multe de tóte. In urma santi'a sa se desparti, fara cá sè fi atinsu celu putinu cu o vorba scopulu adeveratu alu visitei sale.

A dóu'a di inse vini éراسi, cáci in diu'a precedentu din intemplantare si-a uitatu ploarulu acolo, deci a trebuitu sè-lu duca a casa. Si fiindu cá vini éراسi, Aureliu lu-invita sè siéda. Elu primi. In scurtu apoi se infirá intre ei unu discursu, si la fine — cá din intemplantare — santi'a sa atinse processulu Albinescu.

(Va urma.)

S A Z O N U

Calindarul septemanei.

Duminică 9-a după Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 18 st. 33—34.			
Dumin.	25	6	Adorm. Stei Ane și Sta Olimpia ☽
Luni	26	7	Ierom. Ermolau.
Marti	27	8	† M. Mart. Panteleimon.
Mercuri	28	9	Apost. Procoru și Nicanoru.
Joi	29	10	Mart. Calinicu.
Vineri	30	11	Apost. Sila și Siluanu.
Samb.	31	12	Sf. și drept. Eudoch. (Las. p. Sf. Marii.)

Istori'a septemanei.

Bietii sârbi, s'au prepaditu cu totul! Asia începe „Trompet'a Carpatiloru“ articolulu seu de fondu din nr. din urma, constatandu perderile sârbiloru. Apoi vorbindu „de uciderile cari le facu ei Romaniloru de prin satele vecine Serbiei și Romaniloru locuitori in Serbia,“ continua astu-felu: „A! buniloru nostri vecini! Ati crediutu, că este bine să imitati pe muscali intru cele ce facu ei Romaniloru din Besarabia și din alte parti? Ati gânditu că puteti și voi să opriti pe o a trei'a parte de locuitori din țier'a vōstra, să-si aiba o biserică romanēscă a loru, unu preotu care să le cetēscă evangeli'a in limb'a parintiloru loru, o mica scōla de incepatori care să-i invetie a sloveni cu literele strabuniloru și ale fratiloru loru? . . . Cum ati pututu să credeti voi, că pana 'n fine acești asupriti de voi nu erau să vēdia, că sangele loru s'ar fi versatu insedaru pentru interesele nationalității slave, cari slavi pe ei i asuprescu mai reu decâtu pe bulgari și pe hertiegovineni turcii; căci turcii ve lasa pe toti să v'aveti și scolile vōstre și bisericile vōstre, și ori ce veti pofti . . .; pe candu voi pretindeti de la Romanii cari din nenorocire s'au retrasu in Serbi'a, să nu se incline in limb'a parintiloru loru si să nu invetie cea d'antâiu slovenire romanēscă?!“ Apoi amintindu de serviciulu ce a facutu Romanii sârbiloru in resbelulu presinte, adauge, că pentru acesta „s'a plaitu Romaniei cu amaraciunea a-si vedē pe Romanii sei trecuti in Serbi'a, desnaturalisati, desmosteniti in chiar credintiele și limb'a loru; macelariti, in fine, și siliti să alerge la turci, că să scape de crestinii ortodocsi sârbi, precum alergau odata la sârbi, gândindu că scapa de poverile cele grele din patri'a loru. Cum? Sârbii se pōrta cu Romanii de pe partea drēpta a Dunarei mai reu de pe cătu s'au purtatu muscalii cu Romanii de pe stanc'a Prutului?“

Perderile serbiloru pan'acuma sunt fōrte mari. In privinti'a acēst'a „Trompet'a“ dice aceste: „Si de n'ar fi să pērdia decâtu flōrea generatiunii actuale, cheltuelile de resbelu, o catatime de arme, și — pōte că ērasi și cetățile, după cum dicu unii; apoi ce peire, ce perdere mai mare pōte fi pentru unu statuletiu că Serbi'a, caruia o să-i trebue negresitu o jumetate de secolu, spre reparare!“

Resultatulu finalu alu resbelului presinte se pōte dara vedē inca de acuma. „Telegrafulu“ din Bucuresci scrie: „Ori cătu ar fi de mare patriotismulu și viteji'a serbiloru — ceea ce nu se pōte tagadu — totusi se sparge de valurile ordeloru numerōse ce Turci'a tramite pe fia-care dī contra loru. Sârbii sunt

unu poporu bravu, energicu, fanaticu in iubirea loru de țiera și de nēmu, dar micu. Turcii sunt numerosi și soldatii loru sunt inflacarati de unu fanaticismu religiosu ce nu cunōsce nici o margine candu merge să se bata contra ghiauriloru. Golurile ce se ivescu in armat'a sârba cu greu se implinescu, pe candu la turci perderile in ōmeni, ori cătu aru fi de mari, totusi se potu lesne acoperi.“

Armat'a sârbēscă — scrie diuariulurussescu „Golos“ — nu este asiă bine inarmata, precum s'ar presupune. Puscile apartinu diferiteloru sisteme, ceea ce in luptele cu puscii este fōrte periculosu. Infanteri'a e brava, dar lipsescu oficerii esercitati. E dreptu, că in armata se afla căti-va austriaci și russi, dar acestia n'au fostu flōrea armateloru respective. Cavaleri'a lasa multu de doritu. Artileri'a e inca prē tinera, mai are inca trebuintia de timpu spre a deveni buna. Generalu Zach e unu Cunctator de 60 ani. Generalu Cernajeff e unu omu energiosu, care se decide iute; dinsulu ar ocupă tōta lumea, de cumva ar avē — cu cine.

Despre armat'a turcēscă totu acestu diuariu scrie, că cu tōte defectele sale, in privinti'a organizatiunii sale se apropia de celelalte armate europene. Turcii au generali invetiati, cari posedu pracsă. Intre cei mai buni sunt a se insiră: Abdul Kerim Napir pasia, serdarulu de acuma Ekrem, Jover pasia, care comandēza la graniti'a de catra resaritu a Serbiei, și Mustapha Dschemil pasia, siefulu stabului generalu Mukhtar pasia, care de origine e polonu.

Scirile din dilele trecute de pe campulu de resbelu ni spunu, că turcii in sirsitu incepura ofensiv'a cu tōta puterea. Trei corpuri de armata intrara in Serbi'a. Hassan Hajri pasia inaintă catra Gurgosovati; Pandirallo catra Bukum. Aceste se si intrunira la Ponor. Ozman pasia a trecut Timoculu, la Grljan in sudulu Zaiciarului; inse fu silitu a se retrage, căci Lesjanin a atacatu pe Fazly pasia in Veliki-Izvor. Abdul-Kerim pasia conduce operatiunea din Babina-Glava, unde se afla și cvartirulu generalu turcescu. Din Nisiu se scrie, că Sârbii nu se prē opunu. La Devrent inse totusi a fostu o lupta marisōra, care s'a terminatu cu fug'a sârbiloru. In urmarea acesteia serbii si-au mutatu cvartirulu generalu ērasi mai inlaintru in țiera, si a nume din Alixenatz la Deligradu. Turcii inaintēza intr'acolu.

Montenegrinii sunt mai norocosi decâtu Sârbii. Pana candu sârbii nu fure in stare a cāstigă pan'acuma nici o invingere mai mare, montenegrinii in dilele trecute batura grōznicu pe Mukhtar pasia la Vrbitia. Ocupara munitiuni și altele, facura o multime de prinsonieri, intre ceialalti prinsera și pe unu Osman pasia, ma ranira pe insu-si Mukhtar pasia.

Post'a din urma constata scireă, că turcii in adeveru au inceputu ofensiv'a. Situatiunea in curendu s'ar schimbă de totu, decumva Osman pasia ar fi in stare să ocupe Zaiciarulu, căci astu-felu calea ar devini libera pentru turci. Inse Lesjanin pare a fi unu bunu comandante și dispune de o armata numerōsa. Ocuparea acesteii positiuni importante și fortificate va constă pe turci multu, și fara assediu nici nu o voru putē ocupă. Er pentru assediu turcii n'au prē multa

inclinatiune. Ei voira sè incungiure acèsta positiune, inse nu reusira, càci Lesjanin i respinse. Se desminte scirea, cà s'ar fi facutu negotiatiuni de pace, si se dice, cà pana ce nu se va luptá o batalia decisiva, despre acèsta vorba nu pòte sè fia. Batalia decisiva totu se astèpta. Generalulu muscalescu Fadejeff a sositu la Belgrad si a intratu in serviciu militarescu sèrbescu.

CE E NOU?

Principele de coróna Rudolfu la 21 l. c. va fi de 18 ani, si asiá — in intiesulu regulamentulu casei domnitórie si alu constitutiunii austriace — in diu'a acést'a va fi majorenu, adeca va deveni capabilu d'a indepliní ori ce functiune politica. Famili'a regésca va sèrbá diu'a acést'a in Ischl séu Laxenburg. Puterile straine inca voru esprime felicitarea lor, prin ambassadori. Din Ungari'a va merge o deputatiune.

Domnitoriulu Romaniei la 24 juliu a primitu in audientia pe dlu A. Tr. Laurianu, presiedinte — si pe dlu I. C. Massimu, secretariu alu Societáti academice romane, cari au predatu Domnitoriulu volumulu alu doile si respectivu finea dictionariului, lucratu de dinsii, cá proiectu dupa insarcinarea data de catra Societate.

O rumpere de noru a causatu fòrte mari perderi la Iginu, Cricau si Bucerdea-vinósa, in Ardealu. Mai multi ómeni s'au innecatu.

Osman pasia, pe care montenegrinii lu-prinsera in bataia de la Vrbitia, de origine e din tier'a unгурésca. Numele lui originalu e Wolf, in 1848/9 ~~disculu~~ a servitu in óstea lui Bem si si-a schimbatu numele in „Farkas,” atunce elu a fostu primu-locotente. Apoi a emigratu in Turci'a, s'a facutu musulmanu, si s'a insoratu acolo, primindu oficiu in armata.

Tinerimea romana din Maramuresiu, despre care nu pré avemu ocaziune sè inregistrámu semne de viétia nationala, la 6 augustu va arangia o petrecere de véra in comun'a Strimtur'a. Presiedintele comitetului arangiatoriu e dlu Stefanu Rednicu.

Magiarisarile de nume, cari in anii primi ai erei dualistice erau fòrte dese, acuma incepu a deveni mai rare. Ba sunt si casuri de germanisare. Diurile ungresci publica cu neplacere, cà cutare Stuhl din Sigetulu Marmatiei si-a schimbatu numele in „Stahl,” — éra cutare „Klein” din Aradu in „Grünzweig.” Aru fi pututu sè aiba mai bunu gustu! — esclama „Hon.”

O charta oprita. Ministeriulu a opritu o charta sèrbésca, esita in 1855 la Belgradu.

Damele sèrbe au infintiatu la Neoplant'a unu comitetu de 70 persóne, care aduna ajutórie pentru ranitii sèrbi si montenegrini, si le tramite la Belgrad si Cetinje. Ministeriulu a incuviintiatu formarea acestui comitetu cu conditiunea, cá sè se ocupe numai de scopuri umanitarie.

Érasi o arestare. Dr. Svetoslav Casapinovicu, advocatu in Panciova, fu arestatu si transportatu la Budapest'a. Caus'a arestáriei sale este in legatura cu miscamintele sèrbiloru.

Sesonulu báiloru.

Báile din Ardealu precum si cele din graniti'a romano-sèrba — precum inse-si diurile ungresci

recunosc — in anulu acest'a nu sunt asiá de impoporate cá in anii trecuti. Ele dicu, cà resbelulu e caus'a. Dar se insiela, caus'a e netoleranti'a unгурésca. Romanii insultati in anii trecuti nu voru mai vini in aceste bai.

Insul'a Margaretei, de si a suferitu multu prin esundarea de asta-primavera a Dunarii, totusi dóra inca e mai frumósa decátu pan'acuma. Publiculu nu e pré numerosu.

La Carlsbad in anulu acest'a sunt fòrte multi, intre ei si Romani. Dlu Arone Densusianu inca petrece acolo pentru restaurarea sanetáti sale.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. Comitétulu centralu tinu — sub presidiulu dlui Alexandru Mocioni — siedinti'a sa din urma la 2 augustu, in care dlu Antoniu Mocioni a platitu 900 fl. cá interesse dupa capitalulu subscrisu; totu-odata cassariulu a anunziatu, cá a mai primitu 12 fl. de la dlu Ladislau Ille din Murani. Cu acést'a ocaziune trebuie sè coregemu o gresiela de condeiu din nr. trecut, unde s'a disu, cá de la d. Iosifu Moldovanu a incursu 12 fl; nu de la acest'a, ci de la Iosifu Novacu din Resitia s'a incassatu 12 fl. Dupa aceste comitetulu a lútu dispositiuni in privinti'a agendelu curente. Si in fine a hotaritu a convocá adunarea din Lugosiu, indata-ce inteliginti'a romana de acolo va defige terminulu. Mai amintimu — ceea ce inse se scie — cà toti banii Societáti, adunati din inceputulu esistintei sale, sunt depusi la institutulu „Albina;” afara de acestia societatea mai are si obligatiuni de statu si o actiune de la institutulu „Albina.”

Literatura.

Dlu Vas. Gr. Popu in opulu seu: „Conspectu a supra literaturei romane si a scriitoriloru ei are mai multe reproduceri din scrierile autoriloru romani. Din acestu opu scótemu si noi poesile din nr. presinte.

La Iasi a esitu de sub tipariu „Tint'a democratiei romane,” de Miltiade Tzony.

La Bucuresci a esitu de sub tiparu si se afla de vendiare la tóte librariile cu pretiu de unu leu nou: „Crematiunea seu Arderea Mortiloru.” Conferintie publice tinute in amfiteatru de Chimia din Spitalulu Coltiea, la 14 Maiu 1876 de Ath. Economu.

„La Dacia e la Rumenia,” sub acestu titlu dn'a Maria Gr. Stefanescu a publicatu la Neapolea unu frumosu volumu, care contine traducerea tratatului elementariu de istoria nationala alu lui Eliade Radulescu. Diurile italiene scriu cu multa recunoscintia despre acèsta lucrare.

„Scól'a Romana,” escelent'a nóstra fóia pedagogica si didactica, publica invitare de prenumeratiune si pe semestrulu alu doile. Acèsta fóia apare in Sibiu odata pe septemana; consta pe jumetate de anu 2 fl. 50 cr. Tragemu atentiunea invetiatoriloru nostri a supra acestei intreprinderi literarie, la care lucra eminentulu nostru pedagogu dlu B. Petri.

Din Dictionarulu limbei romane, compusu de societatea academica, a esitu de sub tipariu fascicul'a XXXVII, sfirsitulu.

T e a t r u .

Din Lugosiu ni se scie, cà reuniunea romana de cantari face mari pregatiri, spre a interpretá cu suc-

cesu câtu mai mare cele două piese, pe cari si-a propusut a le jucă cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru fondu de teatru romanu. Atâtu tinerii, câtu si domnișoarele, studiăza cu zelu mare rolurile. Chourile inca invétia cu diligintia. Tóte cele possibile se facu spre a innaltia artea nationala.

Dlu I. C. Lugosianu a jucat la Naseudu de două ori, a două representatiune s'a datu in folosulu fondulu de teatru nationalu. De acolo s'a dusu la Siomeuta-mare, unde a jucat de trei ori, in 23, 25 si 27 iuliu, fiindu mai bine partinitu decâtu la Naseudu. A trei representatiune si-sice s'a anuntiatu pentru teatru nationalu. La 30 l. tr. avea sè jôce la Stoi-ceni. De acolo si-propuse a merge la Lapusiulu un-gurescu, Desiu, si de acolo la Baia-de-Crisiu.

Industria si comerci.

Espositiunea din Philadelphia a facutu unu fiasco mare. La casse nu intra nici atât'a, că sè se pòta acoperi speșele de di.

O reclama americana. Éta o reclama care va da o idea de spiritulu americanu. Dlu Jackson, inventatorulu unu vaxu pentru incaltiaminte, a publicatu in dîare reclam'a urmatoria : „Unu vasu americanu fiindu aruncatu pe unu tiermu in urm'a unei vijelii, echipagiulu recunoscù cu grôza că cadiuse in manile unoru antropofagi. In adeveru matelotii fura facuti prisionieri si destinati a servi că hrana manca-ciosiloru insulari. Celu mai grasu fu indatu alesu, legatu de stêlpulu ce avea sè-i servésca de frigare. Dar in momentulu candu eră sè fia transformatu intr'o friptura suculenta, se vedu selbatecii de odata oprindu-se si prosternandu-se la piciorele victimei lor. Ce se petrecuse? O Ddieulu meu! unu lucru de totu naturalu; diarisera incaltiamintele condamnatulu stralucindu la radiele sórelui si si-dîsera că unu omu care avea astu-felu de radie la piciore nu putea fi de câtu o fintia supra-naturala si trebuiă sè fia adoratu că unu Ddieu. Dar incaltiamintele Americanulu, caus'a acestui miracolu, fusesera chiar in acea dimineti'a vacsute cu famosulu Jackson.

Tribunale.

Denumiri. Dlu Traianu Popescu, practicantulu judecator'a regésca din Bogsia montana, fu numitu vice-notaru la tribunalulu din Caransebesiu. Dlu Petru Albescu practicantulu la tribunalulu din Deva fu transmutatu in aceea-si calitate la judecator'a regésca din Baia-de-Crisiu.

Dlu Augustinu Popu, vice-inspectorulu scolaru in Ardealu, declara in diuarielunguresci, că va inténta processu de pressa diuariulu „Albina.“

Dominiulu de Zamu, alu lui br. Vasilie Nopcea, se va vinde la 30 septemvre prin licitatiune. Pretiulu 200 de mii fl.

Feliurite.

In Serbi'a pe unu teritoriu de 800 mile quadrate se afla 626,697 barbati, 589,489 femei; dintre acesti sunt 1.058,189 serbi, 127,545 Romani, 30,000 tigani, 2-3000 straini. Dupa religiune: 1.205,900 ortodoxi, 3400 catholici, 352 protestanti, 1560 jidovi, 4961 mohamedani.

Suvenirea mortiloru.

Ana Ivascu, unic'a fiica a invetiatorulu Mihaiu Ivascu din Goruia in Banatu, a repausatu la 24 iuliu, in etate de 14 ani.

Dr. Ionathan Hearder, inventatorulu telegrafulu de sub oceanulu atlanticu, a muritu la 19 l. c. in Plymouth. Repausatulu a fostu unu chemicu escellentu. De si la inceputulu carierei sale o esplosiune cu ocaziunea unei cercari scientifice i-a stinsu vederea ochiloru, dinsulu — prin intreprinderile sale — a respanditu in lume multa lumina.

Ghicitura de siacu de Vasiliu Fodoru.

Dupa	te	si	ta	re	mi	sus	de
nas-	si	na	ta	re	mi	sus	tiari
ui	in	de	gra-	In	la	far?	ge-
toti	ma	mei	ran-	Si	tro	da	si
mei	eu	ci	Sua-	pa	e	so-	ti
la	fa	te	de	ra	ta	tea	candu
ri	na	co	dea	re	ge	ren-	Susu
pi	lu	ci	Plan-	pa-	in	De	nóp-

Se pòte deslegá dupa saritul calului.

Deslegarea ghiciturei de siacu din nr. 26 :

Ah! Roman'a e multu frumósá,
Ah! că frumósá e tíer'a mea;
Pe Ciahlau luce o stea luminósá,
Marirea tierii privescu in ea.

Trecutul nasce dulci suvenire,
Uimitu Romanulu si mandru stá,
Gandindu l'a tierii sale marire,
Si pentru care viéti'a si-dá.

Bine au ghicit'o dómnele si domnișoarele Aurelia Popescu, Eufrosina Ardeleanu, Amalia Crisianu, Ana Fageanu, Sofia Chirculescu, Maria Popovici, Clara Popu, Nina Dencescu, Amalia Lugosianu, Ermina Popescu, Sidonia Butculescu, Elena Velovanu, Susana Popescu si dlu I. I. Corneliu Pelle.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierii nr. 39.